

EGINALD SCHLATTNER - RAȚIUNEA TURISMULUI LITERAR LA ROȘIA-SIBIU

EGINALD SCHLATTNER - THE REASON OF LITERARY TOURISM OF ROȘIA-SIBIU

Oana Corina MOLDOVEAN
Comisia de Cultură și Educație
Parlamentul European Bruxelles, Belgia
E-mail: omoldovean@gmail.com

Abstract

Having his three auto-biographical novels published abroad first and only later on in his own country, the Evangelical priest Eginald Schlattner – born in Arad – is considered by the critique as the best known contemporary novelist from Romania. After the great Saxon emigration in 1990-1991, and with only five Saxons left in the whole village, he continued to fulfill his duties as a priest at the Evangelical church of Roșia (Rothberg) - Sibiu, „only for God and for myself” as he often declares. Better known abroad, Schlattner is a proud ambassador of his country – Romania, where he had the chance to develop as a Saxon in a tolerant multi-ethnic and multi-cultural environment.

Key words: *novelist, priest, politica prisoner, Saxon community.*

Cuvinte cheie: *romancier, preot, arestat politic, comunitate sasească*

Publicat mai mult în străinătate decât acasă, apreciat de milioane de cititori din Austria, Germania și Elveția, dar și din Spania și Polonia, Eginald Schlattner este considerat de critici drept cel mai cunoscut romancier contemporan din România. După marea plecare a sașilor din anii 1990-1991, el a continuat să-și îndeplinească îndatoririle de preot, trăind cu stoicism tristețea de a sluji zilnic în Biserica evanghelică din Roșia (Rothberg) "doar pentru Dumnezeu și pentru mine, de unul singur, și multi îngeri". Din cei cinci sași care mai viețuiesc în comună, doar preotul și cateodată preoteasa mai trec pragul sfântului lăcaș.

Viața lui Eginald Schlattner

Eginald Schlattner s-a născut în orașul Arad, în urmă cu 75 de ani. A copilărit și și-a petrecut tinerețea în orașul Făgăraș, pe atunci reședința județului Făgăraș, printre etnii diferite: români, maghiari, germani, evrei, armeni și țigani. Nu a învățat limba română în casa părintească, studiind la școlile de limbă germană din Sibiu, Făgăraș și Brașov.

La data de 23 august 1944, când România a întors armele împotriva Germaniei, toți etnicii germani din Regatul României sunt declarați colaboratori ai lui Hitler. Tatăl lui, Felix Schlattner, a fost deportat în Rusia, la muncă silnică. În primăvara anului 1945, sașii și șvabii sunt expropriați. Nici familia lui Schlattner nu e cruțată de necazuri, fiind azvârliți în stradă într-o noapte de noiembrie 1948.

În perioada 1952-1953, a studiat timp de două semestre la Institutul de Teologia Evanghelică de la Cluj, până la exmatricularea sa. El a declarat că în acei ani, era ateu convins, fiind

adept al lecturilor din Schopenhauer și Nietzsche. Apoi, timp de un semestru, a studiat matematica, iar în următorii 5 ani hidrologia, în perioada 1952-1957.

În anul 1957, înainte de a-și susține examenul de stat, a fost arestat din motive politice. Este torturat fizic și psihic în cele 20 de luni de anchetă, fiind bătut în repetate rânduri și ținut înfometat pentru a colabora cu anchetatorii, cu care decide într-un final să colaboreze. „A fost o decizie la limită, după luni de rezistență, pentru care îmi asum răspunderea” declară Schlattner în aparițiile sale publice.

A fost martorul principal al acușării în "*Procesul scriitorilor germani*", terminat la 15 septembrie 1959 la Brașov, care a avut ca rezultat condamnarea la un total de 95 de ani de muncă silnică și confiscarea averilor și anularea drepturilor civile pentru grupul Andreas Birkner, Wolf von Aichelburg, Georg Scherg, Hans Bergel și Harald Siegmund, pentru "*infracțiunea de instigare împotriva ordinii sociale și agitație*". Schlattner este condamnat, la rândul său, în noiembrie 1959 pentru "tănuirea delictului de înaltă trădare", la doi ani închisoare corecțională cu interdicție civilă și confiscarea averii în întregime, pedeapsă care a fost compensată cu perioada de arest preventiv. Fratele său mai tânăr, Kurt Felix Schlattner, fusese deja arestat pentru nedenuț.

După ieșirea din închisoare, autoritățile comuniste i-au oferit oportunitatea de a pleca în Germania. „Toți foștii deținuți politici au primit imediat pașaportul, că regimul de atunci era mulțumit să scape de ei. Atunci, mie o voce interioară – n-am știut că era vocea lui Dumnezeu – mi-a spus: Nu pleca!” [1] declară Schlattner într-un interviu.

Eginald Schlattner a lucrat mai întâi ca muncitor zilier la Fabrica de Cărămidă din Făgăraș, iar apoi ca tehnician în construcții rurale la Ferma de Stat Berzovia, iar după aceea la construcția de căi ferate Deva-Brad. Este angajat apoi la Uzinele Mârșa ca desenator tehnic. În anul 1969 i s-a îngăduit în cele din urmă să-și susțină examenul de stat în domeniul hidrologiei, la peste un deceniu după colegii lui, devenind astfel inginer. A lucrat ulterior ca inginer hidrolog doar până în 1973, fiind, pe rând, șef de șantier, inginer coordonator la Investiții, inginer hidrolog la uzină.

În același an, deși fusese reintegrat în societate și avea o situație materială bună, Eginald Schlattner simte chemarea pentru preoție și își reia studiile de teologie. După absolvirea studiilor teologice, din anul 1978 a fost până la pensionare preot luteran în satul Roșia (în germană *Rothberg*) din județul Sibiu. Credincioșii Parohiei Roșia s-au împușinat an de an, emigrând în Germania, dar preotul Schlattner nu și-a urmat enoriașii în Germania, deși ar fi avut toate motivele să o facă. În schimb, acesta a decis să lucreze ca preot în penitenciarul Gherla, începând cu anul 1992.

Activitatea literară

Eginald Schlattner a început să scrie în anul 1990, după ce tăcuse vreme de patruzeci de ani. El își descoperise vocația literară povestind puștinilor săi enoriași despre tradiția sărbătorilor în comunitatea săsească din Făgărașul interbelic, “povestit” și în scrisorile către familia sa din Germania. Eginald Schlattner a publicat trei cărți în limba germană, care au caracter autobiografic și tratează viața populației germane din Transilvania, și în parte din Banat, între anii 1943-1960.

Debutază ca scriitor în anul 1998 cu primul său roman "*Der geköpfte Hahn*" (Cocoșul decapitat), publicat în Austria, la Editura Paul Zsolnay din Viena, și distribuit în întregul spațiu germanofon. El a avut un succes considerabil (fiind reeditat de mai multe ori și tradus în opt limbi), fiind adaptat pentru un film lansat în cadrul manifestărilor organizate în orașul Sibiu, Capitala culturală europeană a anului 2007. Filmările s-au făcut la Sibiu, sub conducerea regizorului Radu Gabrea, filmul fiind o coproducție româno-germano-austriaco-ungară, cu finanțare din partea Centrului Național al Cinematografiei și a Societății Române de Televiziune, iar din străinătate de la Fondul EURIMAGES al Consiliului Europei.

Acțiunea romanului se petrece într-o singură zi, 23 august 1944, la Făgăraș, în casa scriitorului, pe atunci în vârstă de 15 ani, care dă o petrecere de terminare a gimnaziului, pentru colegii lui, fete și băieți de etnii diferite. În perioada în care își așteaptă musafirii, băiatul se lasă în voia gândurilor și amintirilor despre membrii familiei sale, despre vecini și cunoștințe, evocând

tradițiile comunității, dar și întâmplări din anii războiului aflat pe sfârșite, când printre cei apropiați se află atât pro-naziști, cât și oameni care își demonstau solidaritatea cu victimele fanatismului rasist [2].

În al doilea roman al său, *"Rote Handschuhe"* ("Mănușile roșii"), Schlattner descrie cu ton critic rolul său și trădarea la procesul politic de la Brașov, intentat unor scriitori transilvăneni la sfârșitul anilor '50. După publicarea romanului a existat un puternic ecou critic în mai multe publicații din Germania, și rolul lui Schlattner a fost discutat într-un mod foarte controversat [3].

Pe de o parte, Schlattner a fost, el însuși, deținut politic timp de doi ani. Pe de altă parte, s-a oferit ca martor al acușării în acest proces înscenat. Pentru colaborare i s-a redus pedeapsa, fiind eliberat, pe când alți acuzați au suferit detenții timp de mulți ani (Wolf von Aichelburg, Hans Bergel). Criticii i-au reproșat falsificarea istoriei în romanul său, fapt care încă nu s-a clarificat.

Cartea *"Mănușile roșii"* reprezintă un comentariu plin de profunzime, și poate de aceea atât de controversat, al ororilor ultimului veac, comentariu sumbru, luminat totuși pe alocuri de cerul senin al unei vesele povești de dragoste și nuanțat de o grotescă morală și de un ton pe cât de umoristic, pe atât de nostalgic și de pios.

În a treia carte a sa, *"Das Klavier im Nebel"* (Pianul din ceață), Schlattner ne povestește viața lui Clemens, fiul unui fabricant de cartoane sas din Sighișoara (Schäßburg), care a pierdut totul după al doilea război mondial, când familia sa a fost declarată *burgheză* și fabrica a fost naționalizată. Tatăl zace în închisoare, mama este dispărută, iar tânărul Clemens lucrează într-o fabrică de porțelan și urmează școala la seral. Când o întâlnește pe româncea Rodica, dragostea înlătură toate barierele. Acoperind perioada 1948 - 1951, acest roman completează *trilogia*, situându-se, ca așezare temporală, între primele două romane [4].

Românul Eginald Schlattner

„Aceste cărți nu le-aș fi putut scrie în Germania. Știți de ce? Un emigrant a terminat cu trecutul lui. El trăiește numai din amintiri, nu mai are o relație cu prezentul țării pe care a părăsit-o. Aici sunt încă pomii de atunci, soarele ca și acum 50 de ani, sunetele, cuvintele oamenilor, românească, săsească, mirosul pământului... N-aș fi putut să scriu acest roman într-un bloc din München... Nu, n-aș fi putut. Ar fi devenit un roman de nostalgie. Kitsch...”

Astfel, preotul Schlattner din Roșia a devenit celebru, dar continuă să locuiască în casa parohială veche, înconjurată de grădini și de parcul bisericii. Întrebat dacă nu se gândește să emigreze și el în Germania, a răspuns mândru și răspicat că, orice i-ar mai rezerva viața, *"von hier rücke ich mich nicht"* ("de aici nu mă clintesc") [5]: *„Acest lucru îl datorez patriei mele România, care mi-a permis sau – nu numai atât – m-a favorizat să rămân german. Aici mă știe bunul Dumnezeu după nume și aici mă știu oamenii de suflet. Din acest loc eu nu mă clintesc. Așa să mă ajute Dumnezeu”*.

Eginald Schlattner este rațiunea pentru care s-a dezvoltat la Roșia o formă de turism cultural, scriitorul fiind vizitat de către grupuri de străini, dar și de către români care i-au citit cărțile și care doresc să-l cunoască în persoană pe scriitorul și preotul Schlattner. Acesta își găsește timp pentru fiecare grup în parte, reluând istoria seriei de romane auto-biografice. Printre oaspeți, regăsim personalități ale vieții politice din străinătate. Cu ocazia vizitei efectuate de către ministrul federal de Interne al Germaniei, Otto Schily la biserica luterană din Roșia, preotul Schlattner l-a întâmpinat pe înaltul oaspete cu următoarele cuvinte, care exprimă atașamentul său față de patria sa, România: *„Când în pădurile și mlaștinile unde astăzi se află Berlinul creștea pir și orăcăiau broaștele, aici, în Transilvania, se cânta nemțește și se rosteau rugăciuni latinești. Asta înseamnă vechimea săsească! Iar dacă astăzi vă pot saluta în limba noastră comună, germana, acest lucru îl datorez Patriei mele, România, care niciodată nu ne-a interzis limba maternă, nici chiar în acele nouă luni de zile, de la 23 august 1944 la 9 mai 1945, când Regatul român s-a aflat în război cu Reichul german. În septembrie 1944, fiecare copil de sas s-a dus la școala lui germană, unde se predau două ore de limba română ca limbă străină, începând cu clasa a III-a,”* [6].

România europeană în concepția preotului scriitor

Potrivit lui Schlattner, românii sunt europeni prin vocație și ținută, iar această țară vine din istorie cu "acquis"- ul comunitar însușit, pe care-l și depășește la capitolul toleranță față de minorități. *"La varsta de zece ani, eu nu vorbeam romaneste. Tata imi atârnase o tăbliță de gât pe care scria: "Acest baiat se numește Eginald Norbert Schlattner și nu știe românește. Dacă se pierde, vă rog să-l predați pe strada Eminescu 5, contra recompensă". "Am fost foarte intrigat că tata a plătit pentru mine, când am fost adus acasă de un român cumsecade, numai de două ori suma plătită pentru câinele nostru, Litvinov, când și el se rătăcise. Mă așteptam să plătească măcar de cinci ori mai mult..."*. În această metaforă anecdotică este ceva care definește spiritul tolerant al României, caracterul umanitar al civilizației românești. *„Mă doare inima când observ că, în străinătate, România este percepută numai prin strada, și anume: câinii de stradă, copiii de stradă, fetele de pe stradă, hoții de stradă... E mult prea puțin! S-a ajuns la aberații de genul celor întâmplate la Lisabona, unde am ținut o conferință de presă despre România, organizată de Ambasada Austriei. S-a apropiat un atașat de presă oarecare și mi-a șoptit: "N-ai voie să vorbești așa de frumos despre România, că nu te crede nimeni". Dar eu vorbesc! Odată, în Polonia, la o conferință internațională, am luat cuvântul în încheiere și am spus: "În mod regretabil, de patru zile vorbiți despre identitatea Europei, și două lucruri nu le-am auzit - cuvântul Dumnezeu și cuvântul România!"*.

Ambasador cultural al României

În ianuarie 2002, în cadrul galei "Premiilor anuale ale diplomației române", preotul sas Eginald Schlattner a fost numit „Ambasador cultural al României“, pe baza unei liste de zece argumente oficiale ale Ministerului de externe:

1. Pentru că Eginald Schlattner este autorul unor romane cu o receptare internațională extraordinară – *Der geköpfte Hahn* (Cocoșul decapitat) și *Rote Handschuhe* (Mănușile roșii) – care nu uită niciodată să spună că datorează scrierea acestor cărți în limba germană patriei sale, România.

2. Pentru că Eginald Schlattner se autodefinește prin patru repere: cetățean al României, sas descinzând din sașii veniți și așezați la curbura Carpaților în urmă cu 850 de ani, preot luteran și scriitor de limbă germană.

3. Pentru că folosește un joc de cuvinte intraductibil în limba română – patria strămoșilor săi nu este și patria sa – ca să afirme că pentru el patria sa este aici, în inima României.

4. Pentru că mărturisește că marea sa realizare, dincolo de succesul romanelor sale, este condiția de preot în Ardeal, preot al comunității săsești în pragul stingerii dar și al inchisorii de la Aiud, și dovedește că toate grațiile se pot da la o parte atunci când iubirea față de Dumnezeu începe cu iubirea față de semenii tăi.

5. Pentru că argumentează la orice întâlnire cu cititorii (și majoritatea întâlnirilor se petrec dincolo de granițele României în lungi turnee de săptămâni întregi) că în ultima jumătate de secol românii au cel puțin patru motive să fie mândri de felul în care au rezistat istoriei: în anii '40 cand nu i-au deportat pe evrei în lagăre; în anii postbelici când nu le-au interzis germanilor limba, școala și biserica; în anii '50 cand au opus rezistență anticomunistă în munți și în decembrie '89 cand au ieșit în stradă.

6. Pentru că biografia sa ilustrează toate „nodurile” istoriei și puterea de a le dezlega, toate tragediile ideologiei, fragilitatea ființei și forța miraculoasă de a rezista: ca puțini alții, a trăit la extreme și a plătit pentru fiecare experiență, indiferent dacă și-a dorit-o sau a fost obligat să și-o asume; ca puțini alții este necruțător cu sine însuși iar romanele o probează din plin.

7. Pentru că demonstrează prin viață și scris că spațiul emblematic al secolului al XX-lea este închisoarea, în toate variantele ei (lagăr, celulă, domiciliu forțat) dar că știe să îi opună alt spațiu, biserica, în care stau în fața Domnului, alături, ca să fie binecuvântați, pușcăriaș și gardian, victimă și torționar; le adaugă universul ficțiunilor sale oferit ca patrie tututor.

8. Pentru că Eginald Schlattner este mai cunoscut în străinătate decât la noi acasă și îi iubește pe români, înfățișându-ne în cărțile și în interviurile sale într-un fel care ne face să ne acceptăm pe noi înșine, cu demnitate, în fața tuturor.

9. Pentru că Eginald Schlattner este mărturia vie că România poate fi văzută și ca un loc miraculos de conviețuire și supraviețuire în secole a mai multor etnii în ciuda vremurilor potrivnice.

10. Pentru că a fixat pe hărțile imaginarului un loc numit Fogarasch (adica Făgărașul nostru) cum a făcut Marquez cu Macondo al său din Caraibe (cu care a și fost comparat) și Faulkner cu Yoknapatawpha, adică ne-a scos în universalitate, biruind toate barierele: lingvistice, etnice și culturale.

Prozatorul Eginald Schlattner în antologia austriacă "TOP 22"

Eginald Schlattner a fost inclus în antologia de literatură "TOP 22", publicată la sfârșitul anului trecut, de editura austriacă Aramo. Antologia "TOP 22" cuprinde 20 de autori din Brazilia, Bulgaria, Macedonia, Elveția, Slovacia, Slovenia, Cehia, Ucraina, Ungaria și România. Cei douăzeci de scriitori au fost bursieri, o lună sau două, în perioada august 2005 – mai 2007, ai Literaturhaus din Krems-Stein. Prozatorul Eginald Schlattner are dedicate aproximativ 15 pagini, în care sunt publicate textele sale traduse în germană, dar și o scurtă biografie.

Opera scriitorilor români contemporani a făcut valuri la Târgul de Carte de la Frankfurt de anul trecut

Editura Zsolnay din Viena a publicat romanele unor laureați ai Premiului Nobel pentru literatură în traducere germană, printre care John Galsworthy și Sinclair Lewis, dar și scriitori renumiți de limba germană precum Heinrich Mann, Max Brod și Franz Werfel. Cel mai mare succes al editurii Zsolnay din anul 1998 i se datorează tot unui autor de limba germană: preotul luteran Eginald Schlattner, al cărui roman, «Cocoșul decapitat» s-a bucurat de un succes răsunător. A fost o mare surpriză că un autor care a început să scrie atât de târziu să se bucure de un asemenea succes în spațiul de limbă germană. Schlattner este unul dintre ultimii martori ai unei lumi aflate pe cale de dispariție, un martor deosebit de talentat, care a reușit să scrie cărți foarte importante, nu doar din punct de vedere istoric, ci și din perspectiva valorii literare și estetice.

Concluzii

Până în prezent, romanul "Cocoșul decapitat" a ajuns deja la cea de-a noua ediție. Și cărțile "Mănușile roșii" și "Pianul în ceață" au fost lansate de editura Zsolnay, Eginald Schlattner fiind primul autor contemporan din România ale cărui cărți au fost receptate cu atâta entuziasm în Occident. În același timp, el a reușit să aducă universul cultural și literar din întreaga Românie în atenția editorilor străini.

Bibliografie

1. Schlattner, E., Interviu din *Jurnalul Național*, 26 aprilie 2004
2. Schlattner, E., *Der geköpfte Hahn* - Editura Paul Zsolnay, Viena, 1998
3. Schlattner, E., *"Rote Handschuhe"* - Editura Paul Zsolnay, Viena, 2000
4. Schlattner, E., *"Das Klavier im Nebel"* (Pianul din ceață) Editura Paul Zsolnay, Viena, 2005
5. Schlattner, E., interviu din *Jurnalul Național*, 26 aprilie 2004.
6. Schlattner, E., Interviu din *Formula AS*, nr. 668/2005, „*Țin la această țară și știu că Dumnezeu mă vrea aici. Aici mă cunoaște Dumnezeu după nume*”